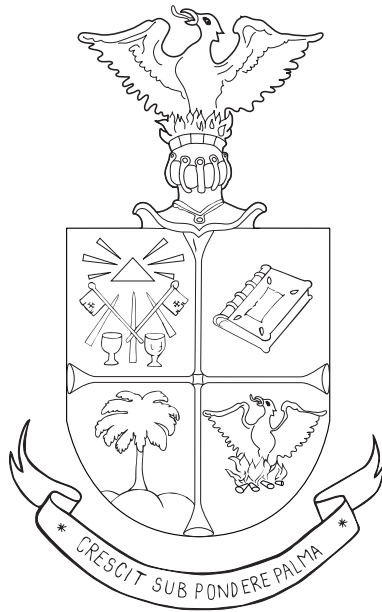

Glossa Iuridica

X. évfolyam, 5-6. szám

Tematikus szám

Budapest, 2023

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Patrocinium Kiadó

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Bónis Péter, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor,
Osztovits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István,
Szabó Imre, Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András,
Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

Olvasószerkesztő:

Nagy Péter

ISSN 2064-6887

Kiadja

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

valamint

Patrocinium Kiadó

Felelős kiadó: Hegedűs Botond László, ügyvezető

A JOGI NORMA ÉS A JOGI SZAKNYELV ÉRTHETŐSÉGÉNEK ÖSSZEFÜGGÉSEI A DIGITÁLIS TÉRBEN

Jogászi nézőpontok és a közérthetőség

NÉMETH GABRIELLA
főiskolai docens (METU TNTI)

Absztrakt

A jog közérthetősége évtizedek óta napirenden van a nyelvtudomány művelői körében és az üzleti szereplők is egyre inkább elvesznek a szabályozókban, a jogalkotás pedig gyors tempóban zajlik. A jogi nyelv bonyolult, homályos és többértelmű lehet, akár akadályozhatja a jogi norma érvényesülését, miközben a közérthetőségre törekvés leginkább szankció nélküli etikai elvárás a jogalkotóval és jogalkalmazóval szemben. Vajon szükség van-e a jogi-igazgatási szaknyelv megújítására? A tanulmány a jogi norma digitális ökoszisztémában is elvárt érvényesülésének nézőpontjából foglalkozik a közérthetőség kérdésével a jogi szaknyelv kapcsán, számos példa elemzésével.

Kulcsszavak: jogi norma, jogi szaknyelv, digitális ökoszisztéma, közérthetőség, normavilágosság, érthető nyelv, jogi szaknyelvi reform.

CONTEXT OF THE CLARITY OF LEGAL NORMS AND LEGAL LANGUAGE IN THE DIGITAL SPACE

The Lawyer's Perspectives and Plain Language

Abstract

Clarity of legislation has been a topic of debate among linguists for decades, and even business actors are getting lost in the regulatory process, while law-making is continuing at a swift pace. While legal language can be complex, unclear and ambiguous, or even impeding the implementation of the legal norm, the pursuit of clarity is mainly seen as an ethical requirement without penalty towards legislators and enforcers. Is there a need to renew the legal and administrative language? This paper addresses the issue of legal clarity

from the perspective of the legal norm's expected enforcement in the digital ecosystem – by analysing numerous examples.

Keywords: legal norm, legal language, digital ecosystem, clarity, legislative clarity, plain language, reform of the legal language

A Károli Gáspár Református Egyetem Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhelye 2023. tavaszán interdiszciplináris konferenciát tartott arról, hogy vajon szükség van-e a jogi-igazgatási szaknyelv megújítására.¹ Régóta szívügyem a jog közérthetősége, amely évtizedek óta napirenden lévő téma a nyelvtudomány művelői körében. Tapasztalom, hogy az üzleti szereplők is gyakran elvesznek a szabályozók közt, a jogalkotás pedig érthetetlenül gyors tempóban zajlik. Míg a törvényhozásban önálló indítványokkal gyors reagálás válik lehetővé váratlan helyzetekre, megkerülhetővé is válhatnak szükséges egyeztetési folyamatok,² amelyben a jogszabály nyelvi megfelelőségi kontrollja elsikkadhat, vagy idő hiányában fel sem merül. Ugyanakkor vannak előremutató nyelvőri kezdeményezések (pl. a Nemzeti Adó és Vámhivatal közérthetőségi programja³ vagy az új polgári törvénykönyv 2013. évi reformja⁴), ezek mégsem érnek el átütő társadalmi hatást. A nem jogász-képzés hallgatói a felsőoktatásban kifejezetten távolságtartóak a jogi tárgyakkal szemben és nagyon hálásak, ha a jogi tudást közérthetően és szakzsargon nélkül kapják az oktatótól, miközben a jogi tudás továbbra is szükséges.⁵

A konferencia címében jelölt jogi-igazgatási szaknyelv kapcsán felmerülnek definíciókeresési kérdések. A jog, illetve az igazgatás nyelve egyenértékű-e a közigazgatás és a hivatali ügyintézés nyelvével, esetleg a kormányzás, a jogalkotás, az igazságügy, vagy az igazságszolgáltatás nyelvét értjük alatta? A közérthetőség nézőpontjából lehetséges megközelítés a jogrendszer tág értelmezése, ahol abba nemcsak a jogszabályokat értjük, hanem ide érhető a jogalkotás folyamata mel-

---

1 <https://ajk.kre.hu/index.php/2028-szuksege-van-e-magyarorszagon-jogi-igazgatasi-szaknyelvujitasra-cimu-konferencia.html> (2023. 04. 25.)

2 GAJDUSCHEK György: *Előkészítetlenség és utólagos hatásvizsgálat hiánya*. In: JAKAB András – GAJDUSCHEK György (szerk.): *A jogrendszer állapota*. Budapest, MTA TKJTI, 2016, 801.

3 A NAV 2022. évi intézményi munkaterve önálló feladatsort tartalmaz közérthető tájékoztatást segítő információs anyagok összeállítására és saját Közérthetőségi Program 2.0 megvalósítására. A feladatok az 5/2022. (VIII. 5.) PM utasításba (a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Szervezeti és Működési Szabályzatáról) is befoglalásra kerültek. www.nav.gov.hu (2023. 04. 25.)

4 2013. évi V.tv. a polgári törvénykönyvről, amelynek kodifikációja során kifejezett szándék irányult arra, hogy a magánjog alapvető kódexét közérthető stílusban alkossa újra a jogalkotó.

5 A szerző jogász, a Budapesti Metropolitan Egyetem oktatója (Jogi alapismeretek; Alkalmazott gazdasági és munkajog; Gazdasági jog; Digitális médiajog, reklámjog, adatkezelés, online ÁSZF.).

lett „a jogi szöveg »utáni« szakasz”, a jogalkalmazás is.⁶ Ez túlmutat a klasszikus jogtudományi vizsgálódás fókuszán, de a közérthetőség mint interdiszciplináris téma kapcsán a folyamat egészének szemlélete indokolt. E tanulmányban az egyszerűség kedvéért jogi szaknyelvről vagy jogi nyelvről lesz szó.⁷

A szaknyelv anyanyelvi terminusainak kialakításában nyelvújítók és a szakterületi tudomány képviselői, tudósok egyaránt közreműködnek.⁸ A jogi szaknyelv alakulása során a terminusalkotás a már feledésbe merült kifejezések új jelentéssel felruházásával (használt szókincsből), latin szavak adaptációjával, szóalkotással vagy akár tükörfordítással is történhet.⁹ Veszélyeket is hordozhat, ha az újonnan alkotott kifejezésekhez nem kap a használó pontos definíciót, vagy ha a megalkotott szó nem illeszkedik szervesen a magyar nyelv rendszerébe.¹⁰ A különböző forrásokból átvett terminushasználat mellett a jogi szaknyelvet régóta jellemzik a tagadó szerkezetek, a határozott névelő elhagyása, a személytelenség, a főnévi szerkezetek túlzott használata, a harmadik személyű fogalmazás, helyenként a terpeszkedő, terjengős kifejezések, a rögzült szókapcsolatok, a bonyolult, összetett mondatok és utaló rendelkezések, valamint ezek halmozása és az általánostól eltérő szórend. A jogi nyelv bonyolult, homályos és többértelmű lehet,¹¹ a kívülálló számára egyenesen problematikus, mivel a nyelvi megformálása kötött, nehezen követhető, akár archaikusan (cikornyás?¹²)

6 GAJDUSCHEK i. m. 797.

7 A szerző alapvetően az igazságügyi szaknyelv mellett érvel. A jogalkotási tevékenységben, az igazságszolgáltatásban, a kormányzásban ill. a közigazgatásban közreműködők szaktevékenysége szerteágazó. Igazságügy alatt – függetlenül a meglévő jogtudományi definíciók kísérletektől – a lehető legszélesebb olyan hivatali, kormányzati vagy igazságszolgáltatási működési területek összességét érthetjük, ahol a laikusok gyakran találkozhatnak a jogi szaknyelvvvel, és nem tudják elkerülni azt. Bővebben: NÉMETH Gabriella – SZOTÁK Szilvia: *Az igazságügyi közfeladat-ellátás nyelvstratégiai kérdései a jog és a nyelv vonatkozásában*. In: TAMÁS Dóra Mária – SZOTÁK Szilvia (szerk.): *Terminológiastratégia és jogi alapterminusok a szomszédos országok nyelvén*. Budapest, OFFI Zrt., 2021, 23–47. Lásd 1. Ábra.

8 Vö. Törvénytudományi Műszótár (1843) 443. „Wechselschuldner: váltóadós, debitor cambiarius. Vált. Csász.”, melynek szerkesztőbizottsága neves nyelvészekből és jogászokból állt, majd a MÁRKUS Dezső (szerk.): *Magyar Jogi Lexikon I–VI*. Budapest, Pallas, 1898–1907.

9 SZÉP Beáta: Adalékok a magyar jogi szaknyelv kialakulásának történetéhez. *Magyar Nyelvőr*, 2009/3, 311.

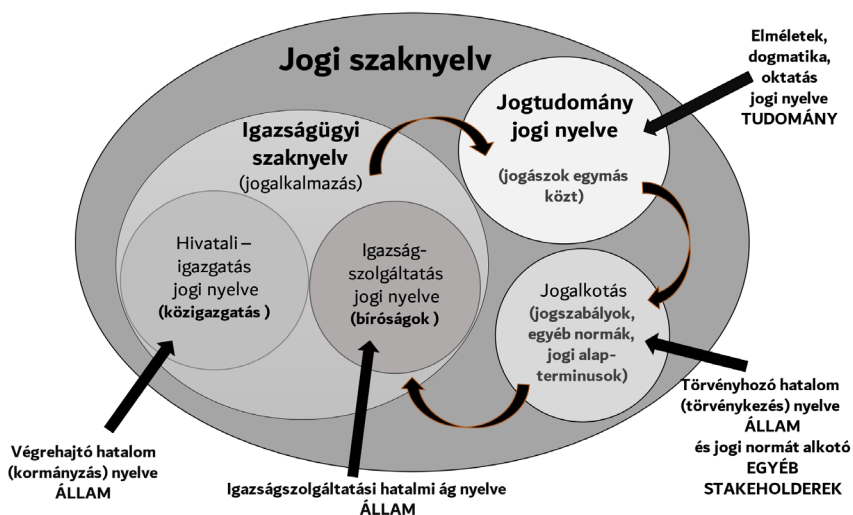
10 SZÉP i. m. 317. Szép kiemeli, hogy az „1840. évi törvénycikkekben már magyar nyelven szerepelnek a gazdasági jogi szakszavak és szakkifejezések (melléjük pedig zárójelben a latin, illetőleg német megfelelőik), és az adott törvények meghatározott paragrafusaiiban definíciókat is találunk.”

11 SZITÁS Benedek: Jogalkotásunk közérthetősége. *Magyar Jogi Nyelv*, 2018/1, 37.

12 Csákány szerint a jogalkotás nyelve – latin – a középkoron át meglehetősen eltávolodott ősi tömörségétől, és holt nyelvi mivoltában törvényhozási nyelvként igen cikornyássá

rituális szövegnek hat, mivel hosszú, bonyolult, rengeteg információval megterhelt mondatokból áll. Ráadásul mögöttes jelentésekkel is bírnak a szakzsargon egyes kifejezései.¹³ A jogi szaknyelv terminushasználatát jellemzi az is, hogy a már történetivé vált terminusok tovább élnek,¹⁴ miközben az ezzel kifejezett tartalom már nem része az élő jognak.

A jogi szaknyelv körébe tartozik az állami működés és a jogtudomány nyelve is. Az állami működésen belül az igazgatás, a jogalkalmazás és a jogalkotás is jogi szaknyelven zajlik – az előbbit igazságügyi szaknyelvnek definiálhatjuk, ideértve a közigazgatás és az igazságszolgáltatás nyelvét.¹⁵ A jogtudomány szaknyelvét az elméletek, a jogdogmatika és a jogi oktatás egyaránt használja. A jogalkotás során szaknyelven megszülető jogot kell alkalmazni az igazgatási és az ítélezési tevékenységben, és ezek szoros kölcsönhatásban és ráhatással vannak a jogtudományra, amely visszahat a jogalkotásra.

1. sz. ábra: Jogi szaknyelv és igazságügyi szaknyelv az érintettek szempontjából. Forrás: saját készítés.¹⁶

vált. Lásd: CSÁKÁNY Béla: Jogi szaknyelv – jogi köznyelv. *Korunk*, 1972/10, 1469.

13 VÁNDOR Judit: Mit és hogyan tanítsunk a jogi szaknyelv keretén belül? Munkahelyi kommunikáció és nyelvoktatás-nyelvtanulás a XXI. században. *Economica*, 2014/4, 35–36.

14 SZÉP i. m. 313.

15 Az egyes intézményi működést szakpolitikák határozhatják meg, amelyeket szintén jellemezhet a jogi szaknyelv használata.

16 A jelen tanulmányban a szaknyelv szempontjából a jogalkotó személyét a szerző tágran értelmezi – mint a jogot alkotók köre –, beleértve a feleket kötelező szerződést készítő ügyvédet vagy akár a peres felekre kötelező bírósági ítéletet megfogalmazó bírót,

A jogi szaknyelvre vonatkozó közérthetőség követelménye inkább etikai, és nem büntetőszankcióval sújtandó elvárásként van jelen a szabályozásban. A jogszabályokban mégsem a 'közérthető' kifejezés használata gyakori, inkább a 'világos', 'érthető', 'ellentmondásmentes', 'megfelelően értelmezhető' kifejezéseket használja a jogalkotó.¹⁷ A közérthetőség a tisztességes eljárás kellékké válhat, ha a jogi nyelv hatására a joghoz való hozzáférés érvényesülése szempontjából tekintünk.¹⁸ És bár az internetes kommunikációnak átfogó, egységes nyelvváltozata még nincsen, a jogalkotás mellett a sztenderdizált tartalmak online térhódítása közben, vagy a szakpolitikák és a közfeladatellátás során is tekintettel kell lenni a közérthetőség etikai elvárására, miközben a 21. századi kommunikációs csatornákon a felhasználók tartalomértési és -olvasási szokásai megváltozóban vannak (vö. írott-beszélt nyelv, sms-nyelv).

A jogi norma jellemzői és a jogbiztonság nézőpontjából a közérthetőség követelménye egyértelmű, és a jogi szaknyelv szerepe a norma társadalmi érvényesülése és a digitalizáció hatásai szempontjából is vizsgálható. A szaknyelvek jövője szorosan összefügghet a nyelv versenyképességével, amely széleskörűen használható köznyelvet és fejlett szaknyelveket egyaránt feltételez, ezért a jogi szaknyelv kérdése aktuális marad a digitalizáció korában.¹⁹ Az állam, mint elsődleges érdekelt szerepét pedig a folyamatba épített minőségbiztosítás oldaláról fogalmazhatjuk meg.

1. A jogi norma érthetőségének elsődleges célja a jogbiztonság

A (köz)érthetőség jelentősége a jogász számára a jogi norma érvényesülése szempontjából elsődleges. A nyelvésznek más szempontjai is lehetnek, amely a mesterkélt szaknyelvi kifejezések háttérbe szorítására és arra irányul, hogy a szaknyelvet a társadalomhoz közelebb vigyék. A nyelvhasználat etikai di-

---

nem csupán a társadalomra általánosan kötelező jogi normát szövegező és elfogadó országgyűlést, mint a ténylegesen jogalkotó (törvényhozó) hatalmi ág közreműködőjét.

17 Vö. 15 lj.

18 2014-ben még reális megállapítás volt, hogy mind a nyelvészek, mind a jogászok részéről csekély tudományos érdeklődés mutatkozott a jogi nyelv és a nyelvhasználat, mint diszciplínák lehetséges kapcsolódási pontjai iránt. Ezért a jogi nyelvnek a közfigyelem középpontjába állítását és a jogi nyelvművelés ügyét tűzte ki célul a „Magyar jogi nyelv” című periodika útnak indítása. Bővebben: <http://nyilvanos.otka-palyazat.hu/index.php?menuid=930&num=112172&lang=HU> (2023. 04. 25.)

19 NÉMETH Gabriella – SZOTÁK Szilvia: *Az igazságügyi közfeladat-ellátás nyelvstratégiai kérdései a jog és a nyelv vonatkozásában*. In: TAMÁS Dóra Mária – SZOTÁK Szilvia (szerk.): *Terminológiastratégia és jogi alapterminusok a szomszédos országok nyelvén*. Budapest, OFFI Zrt., 2021, 24.

menziójában felmerült javaslat – „Fejezd ki magad világosan” – a jogi norma hatékony érvényesülése érdekében is hasznos.²⁰ Ha a bonyolult szaknyelvi kifejezéseket egyszerű köznyelvi szavakra cserélnénk, az a laikusok számára elméletben könnyen érthetővé tehetné az adott rendelkezést. Mégis, a jogász számára akár kockázatosnak tűnhet a szintisztán nyelvészi megközelítés a jogi normaszöveg átfogalmazásakor. Kellő szakismeret hiányában ugyanis könnyebben megvalósulhat a tartalomvesztés. Ez hasonló ahhoz, amikor a jogi szakfordítást nem szaknyelvi fordító készíti. Ha a jogi szakma művelője fordít (pl. ügyvéd-szakfordító, jogász-nyelvész), a transzformációs tartalomvesztés valószínűsége a kellő szakismeret birtokában alacsonyabb.

A jog olyan magatartási szabályok összessége, amelynek keletkezése állami szervhez kötődik, az adott társadalomban általánosan kötelező, érvényesülését az állami szerv akár kényszerrel is biztosíthatja.²¹ A jog „időhöz kötött érvényességgel bír”, vagyis változik, emellett bonyolult jelenség, amelynek normatív alkotórészein (jogi norma) kívül úgynevezett kauzális elemei is vannak.²² Az időhöz kötöttség miatt a társadalom és a nyelvek változása aktuálisan tartja annak kihívását, hogy a norma az adott korszakban érvényesülő köznyelven maradjon érthető.²³ A jogi norma a jog legkisebb eleme, és három szerkezeti elemből áll: hipotézisből

---

20 BANCZEROWSKI Janusz: A nyelvhasználat elvei és etikai dimenziói. *Magyar Nyelvőr*, 1998/1, 16.

21 A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik [Alaptörvény C. cikk (1)], és valamennyi hatalmi ágnek – jogalkotó, végrehajtó, igazságszolgáltató – teendője van a jogi normákkal. Készíti, alkalmazza, értelmezi azokat. Jogi norma születhet a jogalkotó hatalmi ágon kívül is (ha például egy ügyvéd írásba foglalja a felek szerződését, melyet a hatályba lépés után a pacta sunt servanda-elv alapján be kell tartani, hasonlóan a törvényekhez.)

22 MOÓR Gyula: A jogi normák változásának problémája. *Athenaeum*, 1924, 10(1–3), 1.

23 A magyar jogi nyelv írásbeliségének szükségessége a Szent István előtti, rovásírásos időszakig visszakövethető, bővebben erről ld. SZÁDECZKY-KARDOSS Irma: A jogi szaknyelv történeti kutatási szerepe. *Győri tanulmányok*, 1998/20, 130. A jogalkotás és a joggyakorlat a 19. században egész Közép-Európában hatalmas mértékben átalakult. Korábbi jogfogalmak inkább már történeti jogokat fejeztek ki, miközben új jogfogalmak jelentek meg, amelyeknek megfelelő anyanyelvi elnevezést is kellett keresni vagy megalkotni azt. Erről ír SZÉP i. m. 312. Még a szocialista társadalmi rendben is felmerült a közérthetőség igénye, és a szocialista demokrácia erősödését várták egyes szerzők a jogi szaknyelv köznyelvvé válásától. A szocialista társadalom számára problematikusnak tűnt, hogy a régi jogi nyelvet örökölte, s ezt kellett volna viszonyai és szükségletei számára átalakítania. Ekörben a fordítás, a jogi ismeretterjesztés, és a beszélt jogi nyelv ápolása merült fel a teendők listáján. Lásd CSÁKÁNY i. m. uo. és 1971. évi 468. számú, a jogszabályok alkalmazásának és megismertetésének megjavításáról szóló törvényerejű rendelet.

(feltétel), diszpozícióból (rendelkező rész: pl. parancs vagy tilalom), és jogkövetkezményből (pl. szankció vagy jutalom). A normativitás az emberi társadalom jellegzetessége, így a norma a társadalom számára általános magatartás-mintát jelent,²⁴ és a jogi szabályozás korai nyelve alig különbözött a köznyelvtől.²⁵ Jogi normát minden jogágban találunk, és sajátos terminushasználat jellemezhet nemcsak egy-egy jogi szakterületet, hanem a jog időbeli változásából eredően még ezen belül is egyes időszakokat (pl. a büntetőjogi szaknyelv változása a Csemegi kódextől napjainkig).²⁶ Az adott korszak szaknyelvi terminusainak érthetőségét az adott korszak köznyelvéhez képest kell értékelni.

Örvendetes, hogy a Kúria és az Alkotmánybíróság többször is világosan állást foglalt az érthető jogi szaknyelv kérdésében. Az Alkotmánybíróság elvi élel mutatott rá arra, hogy a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom alkotmányos követelmény.²⁷ A helyi önkormányzat törvény keretei között megválaszthatja az általa intézményesíthető jogviszony jellegét, de eközben világosan értelmezhető kell, hogy legyen a jogszerű választásának megfelelő tartalom.²⁸ Mind az Alkotmánybíróság gyakorlatában, mind a Kúria Önkormányzati Tanácsa gyakorlatában általános elvként van jelen, hogy a negatív jogkövetkezményt tartalmazó normákkal szemben fokozott elvárás a világos és megfelelően értelmezhető szöveg követelménye.²⁹ Büntetőjogi szankció esetén a tilalmazott magatartást leíró rendelkező résznek határozottnak, kellően körülhatároltnak, világosan megfogalmazottnak kell lennie. Alkotmányossági követelmény a törvényhozói akarat világos kifejezésre juttatása a normában, azaz egyértelmű üzenetet kell tartalmaznia arra nézve, hogy az egyén mikor követi el a szankcionálható jogsértést és mikor nem esik annak hatálya alá. Ugyanakkor korlátozni kell az önkényes jogértelmezés lehetőségét a jogalkalmazók részéről.³⁰

A bevezetőben említett konferencia címében jelölt jogi szaknyelv és igazgatási nyelv között nem tettem különbséget, miközben számomra az igazságügyi szaknyelv – mint a jogi és hivatali nyelv összegző – terminusa is indokoltnak

---

24 TAMÁS András: A jogi norma egyes technikai elemeiről. *Jogtudományi Közlöny*, 1980/8, 518.

25 Ld. pl. a korai rabszolgatartó államok törvényeit (pl. Hammurabi törvénykönyve, a mózesi Tízparancsolat vagy a római Tizenkettáblás törvények) Bővebben: Csákány i. m. 1468.

26 Az 1878. évi V. törvényben (Csemegi kódex) található büntetőjogi nyelvezet nem azonos a mai napon hatályos, a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvénnyel, pedig azonos témában, azonos jogágban és jogterületről rendelkezik.

27 26/1992. (IV. 30.) AB határozat.

28 Kúria Önkormányzati Tanácsának Köf.5019/2021/6. határozata.

29 Kúria Önkormányzati Tanácsa a Köf.5020/2014/6. számú határozata.

30 30/1992. (V. 26.) AB határozat.

tűnhet. A jogi norma gondolati és nem csupán nyelvi egység, mivel nem mindig egyetlen paragrafusban kerül megfogalmazásra, hanem a szabályozás logikai egységében kell megérteni azt.³¹ Ebből az aspektusól nézve akár feltételezhető az is, hogy a normaszöveg közérthetősége önmagában még nem biztos, hogy érthetővé teszi magát a normát. Egyes jogi normák önkéntesen (pl. KRESZ), mások jogalkalmazás révén érvényesülnek.³² Amikor jogalkalmazással érvényesül a norma, akkor a közigazgatási szerv aktívan közreműködik a jogérvényesítésben, és a normát a címzett életviszonyaira konkretizálja, eközben igazgatási szaknyelvet használ, így a címzettekre vonatkozó szabályozás egyszerre származik a normából és az azt érvényesítő közigazgatási aktszból.³³ Ilyenkor a hatóság azt ellenőrzi, hogy az egyedi döntésben előírtakat betartotta-e a címzett, tehát ebben az esetben a közreműködő közigazgatási szerv döntésének (határozat, végzés), illetve kommunikációjának (pl. iránymutatás, ajánlás, tájékoztatás) is világosnak és érthetőnek kell lenni.

Szerződéskötésre és igazgatási intézkedésekre, vagy joggyakorlási aktusra is vannak hasonló elvárások, amelyet akár vállalkozásra vagy magánszemélyre is kötelezésként értelmezhetünk. Ilyen például, hogy az utazásszervező vagy utazás-közvetítő az utazási csomagra vonatkozó szerződés megkötése előtt közérthető módon közli az utazóval a szerződéskötést megelőzően nyújtott tájékoztatást érintő változásokat.³⁴ A munkáltatói jogkör gyakorlója a megbízás írásbeli visszavonását kérelemre indokolni köteles, melyből a visszavonás okának világosan ki kell tűnnie.³⁵ Egyes fogyasztóvédelmi rendelkezések ennél konkrétabb szabályozást írnak elő. A használt betűtípusnak és betűméretnek a jogi norma szövegében világosan olvashatónak kell lennie, és azok az információk, amelyeket ki kell emelni, félkövér betűvel, árnyékolással vagy nagyobb betűmérettel jelölendők, és minden kockázati figyelmeztetést külön ki kell emelni.³⁶ Sőt: adott esetben egy világosan olvasható szöveggel el is kell magyarázni, hogy a táblázatban fel-tüntetett összegek egy pénzügyi hitelkonstrukcióban mely időszakokban változhatnak és miért. A szerződéskötést megelőzően világosan és érthető módon kell

---

31 NAGY Marianna: „Közigazgatási jogi norma” In: JAKAB András – Könczöl Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Közigazgatási jog rovat, rovat szerkesztő: BALÁZS István) <http://ijoten.hu/szocikk/kozigazgatasi-jogi-norma> (2019).[3]

32 NAGY i. m. [45]

33 Uo.

34 472/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet az utazási szolgáltatásokra vonatkozó szerződésekről, 15. §.

35 2018. évi CXIV. törvény a honvédelmi alkalmazottak jogállásáról, 18. § (5) bek.

36 3/2016. (I. 7.) NGM rendelet a jelzáloghitelre vonatkozó tájékoztatás szabályairól 3. számú melléklete, amely a személyre szóló tájékoztatás kitöltési útmutatója.

tájékoztatni a fogyasztókat, és ennek megvalósulása előnyt jelent a vállalkozás számára.³⁷ Közzolgáltatások végső felhasználóinak kérésére mindig világos és könnyen érthető felvilágosítást kell nyújtani a számlával, a számla egyes tételeivel és elemeivel, valamint a számlázott összeggel kapcsolatosan.³⁸

A jogalkotói akarat tehát nem kétséges. Ebben a táblázatban néhány példával szemléltetem azt, hogy a közérthetőségre törekvés elvárása mégsem egységesen jelenik meg a szaknyelvben, attól függően, hogy bírósági döntés, jogi szakirodalmi hivatkozás, jogi norma vagy nyelvészeti szakirodalom szerzőjének tollából származik-e az elvárás:

A közérthetőség elvárásának megfogalmazása	Forrás/jogforrás szintje
világos, világosan megfogalmazott	Kúria, Alkotmánybíróság
világosan ki kell tűnnie	törvény
világosan olvashatónak kell lennie	rendelet
világosan olvasható szöveggel el is kell magyarázni	rendelet (fogyasztóvédelem)
világos és könnyen érthető felvilágosítást kell nyújtani	kormányrendelet (közzolgáltatás)
világosan és érthető módon kell tájékoztatni	kormányrendelet (fogyasztói szerződés)
világosan fogalmazzák meg úgy, hogy egyértelműen végrehajthatóak legyenek	kormányrendelet (köztulajdonú társaság)
törvényhozói akarat világos kifejezésre juttatása	Alkotmánybíróság
érthető	Kúria
egyértelműen értelmezhető	Kúria
egyértelmű üzenetet kell tartalmaznia	Alkotmánybíróság
egyenes, közérthető stílus	jogirodalom
határozott	Alkotmánybíróság
kellően körül határolt	Alkotmánybíróság
közérthető és kifejezett módon közli	kormányrendelet
laikus fogyasztó számára is befogadható értelmű	Kúria
önkényes jogértelmezés korlátozása	Alkotmánybíróság
a szabályozás logikai egységében kell megérteni	jogirodalom
bonyolult dolgokat egyszerűen fogalmazzunk meg	jogi szakirodalom
mögöttes jelentések elkerülése	nyelvészeti irodalom
szakzsargon elkerülése	nyelvészeti irodalom

1. sz. táblázat: Közérthetőség követelményének megfogalmazása jogforrásokban. Forrás: saját táblázat és saját forrásgyűjtés.

37 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet a fogyasztó és vállalkozás közötti, az áruk adásvételére, valamint a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések részletes szabályairól, 21. § (7) bek.

38 201/2016. (VII. 21.) Korm. rendelet a távhűtési szolgáltatásról 5. § c)

A jogalkotó szinonimaként használja az alábbi kifejezéseket: világos, egyértelmű, érthető, kellően körülhatárolt, határozott, közérthető. A jogi normának tehát érvényesülnie kell, de hogyan érvényesülhet a jog uralma az állam felett (jogállam), ha a jog nem érthető?³⁹ Hogyan lesznek betarthatóak az állami szabályozók (vö. jogbiztonság követelménye), melyek gyakran etikai alapvetéseket is tartalmaznak (tisztesség, jóhiszeműség stb.), ha a norma nem világos? A megértés és a normakövetés a jogbiztonság magánjogi kelléke.⁴⁰ A közérthetőség elvárása különösen fennáll minden olyan dokumentum tekintetében, amely adott esetben nyomtatványként (sablon) funkcionál.⁴¹ Akár fogyasztóbarát jogalkotóról is beszélhetünk, ha világos a normatartalom,⁴² és a jogszabályok kifejezetten előnyt biztosítanak a világos, könnyen értelmezhető jogi tartalmak számára. Így például a közérthető elektronikus fogyasztói szerződésekre a tisztesség vélelme érvényesül,⁴³ azaz amennyiben egy digitális fogyasztói szerződés világos és érthető, azt nem lehet tisztességtelenség jogcímén megtámadni. Egyes ellenőrző szerveknek is a megállapításokat, következtetéseket és javaslatokat lényegre törően és világosan kell fogalmazniuk úgy, hogy a javaslatok egyértelműen végrehajthatóak legyenek az érintettek részéről.⁴⁴ Emellett cél az önként követhető magánjogi megállapodásokban a kellelénél szükségtelenebb normahatás csökkentése, amely szintén elérhető a közérthetőség révén.⁴⁵

A jogi nyelv megértéséhez jogi szaktudás szükséges, amely a jogászok és jogtudósok egymás közötti kommunikációjában adott. Ha azonban a jogi norma a laikus társadalom irányába közvetítendő, ahol nincsen széleskörű jogi szak-

39 A jogállamiság mint követelmény a legáltalánosabb értelemben a közhatalom jognak való alávetettségét jelenti. Az Európai Bizottság értelmezése szerint a jogállamokban valamennyi közhatalmi jogosítványt kizárólag törvényes korlátok között, a demokrácia értékeinek és az alapvető jogoknak megfelelően, valamint független és pártatlan bíróságok felügyelete mellett alkalmazzák. A jogbiztonság a jogállamisággal összefüggő fogalom. A jog uralma a közjó eléréséhez önmagában kevés, ezért a jogállamiság nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság.

40 NÉMETH Gabriella: *Az internetes kommunikáció kihívásai a jogbiztonság magánjogi dimenziójában*. In: GELLÉN Klára (szerk.): *Gazdasági tendenciák és jogi kihívások a 21. században*. 3. Szeged, Lurisperitus Kiadó, 2022, 144.

41 NÉMETH Gabriella: *A közérthetőség etikájának jelentősége a jogalkotásban és a sablonizált szerződési feltételekben*. In: SZOTÁK Szilvia (szerk.): *Az állami fordítószoftver 150 éve*. Budapest, OFFI Zrt., 2019, 127.

42 NÉMETH (2019) i. m. 128.

43 2013. évi V.tv. a polgári törvénykönyvről 6:102§ (3) bek.

44 339/2019. (XII. 23.) Korm. rendelet a köztulajdonban álló gazdasági társaságok belső kontrollrendszeréről, 21.§ (4) bek.

45 NÉMETH Gabriella: *A normahatás és a közérthetőség összefüggései a sablonizált elektronikus szerződésekből*. *Jog, Állam, Politika*, 2021/1, 47–61.

tudás, akkor vagy a társadalmat szükséges edukálni a norma megértéséhez, vagy a jogi norma alkotóit kell képezni a közérthetőbb nyelvi szintre törekvésre. Ez utóbbi kör tűnik szűkebbnek, tehát a jogi szaktudással rendelkezők képzése kisebb ráfordítással érhető el, mintha az egész társadalmat kellene fejleszteni a szaknyelvi szintre. Úgy tűnik, hogy az államnak, mint a norma alkotójának, egyben végrehajtójának, a jogi oktatásért felelős jogalkotónak (azaz a jogalkotás és a közigazgatás tekintetében stakeholdernek) mint érintettnek érdekében kell, hogy álljon a jogi-igazgatási szaknyelv megújítása. Ezt az érdeket, amely nemcsak állami, hanem társadalmi („jogfogyasztói”⁴⁶) érdek is, több síkon lehetne érvényesíteni, amely területeken az államnak hatáskör is rendelkezésére áll ehhez. A jogalkotás során az érthető, félreértésmentes normaszöveg megalkotása lehet a cél, a jogértelmezés, illetve a jogalkalmazás során pedig bírósági vagy hatósági segítő magyarázatokkal a szaknyelvi tartalom jobban érthetővé tehető. Ezen kívül a képzésben is (pl. jogász alapképzés, jogi hivatásrendek alap- és továbbképzése, kodifikátor szakjogász képzés) fókuszba állítható a közérthető jogi fogalmazás készsége mint elsajátítandó diszciplína.⁴⁷

2. A magyar jogi szaknyelv művelője és címzettje

A jogi nyelv szaknyelv és műnyelv is, bár szókinccse köznyelvi gyökerű és idegen szavakat csak a jogtudományi irodalomban és a jogtudományi és államtudományi oktatásban használ (a római jog és az egykori latin nyelvhasználat maradványaként).⁴⁸ A szaknyelvnek mint önálló nyelvi jelenségnek fogalma és tartalma hazánkban még a kilencszázhetvenes években sem volt kellően körülhatárolva. Időközben kialakultak rétegnyelvek, csoportnyelvek és szaknyelvek, amelyek mind az egységes magyar nyelv részei,⁴⁹ és a szaknyelvek között a jogi az egyik legrégebbi.⁵⁰ A jogi szaknyelv a jogászai szakma által kialakított

46 NÉMETH Gabriella: *Az (automatizálható?) online általános szerződési feltételek jogfogyasztói szokásai*. In: GELLÉN Klára (szerk.): *Gazdasági tendenciák és jogi kihívások a 21. században*. 1. Szeged, Iurisperitus Kiadó, 2018, 147.

47 Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémiája, Magyar Igazságügyi Akadémia, Ügyvédiskola, Magyar Jogász Egylet, ELTE Jogi Továbbképző Intézet: *Szabályozási (kodifikátor) szakjogászképzés, PPKE Közszolgálati szabályozási és kodifikációs szakjogász szakirányú továbbképzés stb.*

48 KARCSAY Sándor: *A jogi fordítás és alapkérdései*. *Helikon Világirodalmi Figyelő*, 1986/1–2, 190. Karcsay itt kijelenti azt is, hogy mivel a jogi nyelv szaknyelv, ezért a jogi fordítás szakfordításnak minősül.

49 KARCSAY Sándor: *Szaknyelveinkről és több jelentésű szavainkról*. *Magyar Nyelvőr*, 1977/1, 158–160.

50 SZITÁS i. m. 36. Szép is kiemeli: „A 16. századig nem beszélhetünk magyar jogi szaknyelvről,

és használt funkcionális nyelvi regiszter, melynek elsődleges szerepe, hogy közvetítője legyen az állam által alkotott kötelező magatartási formáknak. A magyar jogi nyelv a szoros értelemben vett jogtudomány, főképpen pedig a jogszabályok és a jogalkalmazás nyelve, amelyet a reformkorban, főleg pedig a kiegyezés utáni időkben teremtettek már élő és használt szókincsből, másrészt viszont szóalkotás és részben fordítás útján.⁵¹ A 18–19. században az 1790. évi XVI. tc., az 1792. évi VII. tc., az 1805. évi IV. tc., az 1836. évi III. tc., az 1840. évi VI. tc. és az 1843–44. évi II. tc. egyaránt szerepet játszott a magyar jogi szaknyelv fejlődésében, miközben elvált egymástól a közigazgatási nyelv fejlődése és az igazságszolgáltatási nyelvezet alakulása. (A perek nyelve sokáig elsődlegesen az addig latin nyelven tanult jogi fogalmakon alapult.)⁵² Ha a jogtudomány fejlődik, a jogi szaknyelv gyarapítása is zajlik.⁵³

A nyelv társadalmi jelrendszer, melynek célja a kommunikáció. A jogi nyelv célja a jogi tartalom kommunikációja. Sokféle jellegű és célzatú jogi szaknyelvi tartalom születhet a tágan vagy a szűken értelmezett jogalkotás keretében. Az általános szerződési feltételek az alkalmazójuk érdekében álló magánjogi (üzleti és használati) feltételeket tartalmazzák a felek szerződéséhez, a jogszabályok pedig az egész társadalom számára egyformán kötelező akár magánjogi, akár közjogi normatartalmat kívánnak érvényre juttatni. A szerződéseket is mint a törvényeket be kell tartani (*pacta sunt servanda*). Az érthető jog egyaránt fontos a jognyilatkozatok, a betartandó normák és a szerződések megértése szempontjából. Azok a hatások nem kívánatosak, melyek akadályozzák egy fogyasztó tájékozódását, egyúttal növelhetik bizonytalanságát, ezáltal ronthatják jogügyletbeli pozícióját vagy negatívan befolyásolhatják döntését.⁵⁴

---

a latin nyelvű anyagokban csupán szórványosan találkozhatunk magyar szakszavakkal. Jogi szaknyelvünk első megalkotóinak Nadasdy Tamásék generációját, az úgynevezett Nadasdy-gárdát tarthatjuk. Közéjük tartozott többek között Horváth Markó, Kerecsény László, Csányi Ákos és Szél Jakab. Ez a mohácsi vész utáni generáció kezdett el először magyar nyelven írni, így őket tekinthetjük a magyar jogi szaknyelv első alkotóinak... Az ezt követő időszakban, a 17–18. században jogi szaknyelvünkben nem tapasztalhatunk jelentős fejlődést. A magyar nyelv megújulásának és ezzel a magyar jogi szaknyelv megteremtésének és átalakulásának feltételeit a 18. század végétől folyamatosan életbe lépő politikai intézkedések, valamint a 19. század hatalmas tudományos fejlődése teremtette meg.” SZÉP i. m. 313–314.

51 KARCSAY Sándor: Jog és nyelv. *Jogtudományi Közlöny*, 1981/4, 325–338.

52 SZÉP i. m. 314.

53 SZÉP i. m. 315.

54 NÉMETH Gabriella: A közérthető fogalmazás jelentősége a digitális szerződések esetében. *Jog, Állam, Politika*, 2021/1, 44.

A közlés címzetti köre a jogi kommunikáció esetén jóval szélesebb, mint általában más szaknyelveké, hiszen az egész társadalomhoz szólhat.⁵⁵ A kommunikáció során figyelemmel kell lenni arra, hogy ki a közlő és ki a fogadó fél.⁵⁶ Nem mindegy, hogy jogász közöl szaknyelvi tartalmat másik jogással – aki lehet gyakorló jogász vagy jogtudós is –, vagy érdeklődő művelt egyénnel, esetleg nem érdeklődő és nem magasán kvalifikált laikkal. Mivel a jogi közlésnek két címzettje van: a jogkövető polgár és a jogalkalmazó (hatóság, bíróság), ezért is járhat nagy haszonnal, ha a jogi kommunikáció közérthető. Mivel a jognak gyakorlati célja, ugyanakkor elvont tartalma is van, a gyakorlati célja azt követeli, hogy lehetőleg pontos és közérthető legyen.⁵⁷ A megértést segítheti, hogy a nyelvet megtisztítjuk például a szükségtelen idegen kifejezésektől, ami a magyar jogi és hivatalos nyelvben is sikerült egykor, mégsem találta eléggé érthetőnek a magyar jogi szakkifejezéseket a nem szakképzett olvasó.⁵⁸ A nehézkes, bonyolult kifejezőmód is gyakran hozzáférhetetlenné teszi a jogi tartalmat a címzett számára, még ha a használt kifejezések köznyelvhez hasonlatos érthető szavakból is állnak. A jogi szaknyelvnek figyelembe kellene vennie a közönség olvasási készségét is, mivel enélkül könnyen meghiúsulhat a megértés. A nagyközönség igényeinek érthető közjogi munkát mindenki örömmel kézbe venne, akkor is, ha nincsen jogi műveltsége.⁵⁹ Ilyen közérthető műnek minősült a tudományos munka akkor, ha az minden fejezetében szakszerű, alapos, de mégis a közérthető fejtegetések egyhangúságát magyarázó szöveggként színes jogesetek beillesztésével érthetővé és élvezetessé tették azt.⁶⁰

Ha a magyar lakosság legnagyobb arányát az általános iskolai végzettséget nem szerzettek és a legfeljebb 8. osztályt elvégzettek képezik, akkor egy általánosan használandó jogi illetve igazgatási jogi szabályt is legnagyobb eséllyel ez a célcsoport fog alkalmazni mint ügyfél.⁶¹ Ezért a jogi normát tar-

55 KARCSAY (1968.) i. m.

56 KARCSAY (1968.) i. m. 162.

57 SZÁSZY-SCHWARZ Gusztáv: *Parerga*. Vegyes jogi dolgozatok. A Magyar Jogászegylet Könyvkiadó Vállalata, 1912, 5(1), 6. (A jogszabály tana)

58 KARCSAY (1968.) i. m. 163.

59 *Jogtudományi Közlöny*, 1885/11, 82.

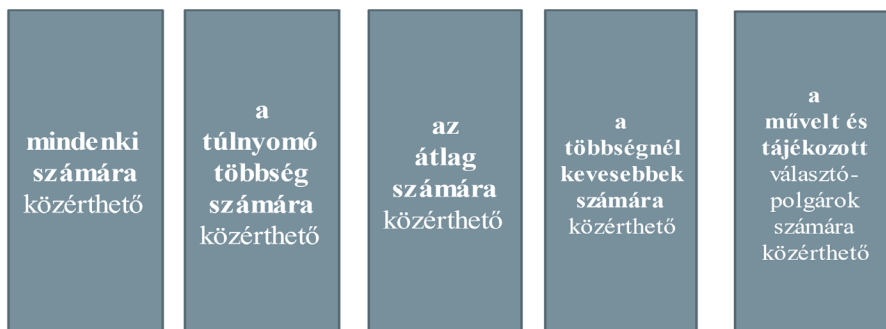
60 SZILVEK Lajos *Hipnotizmus* című könyvének ajánlója kapta ezt a minősítést az Alkotmány 1900. május 20-i hasábjain, 2. oldal: „A legtöbbnyire közérthető fejtegetések szürkeségét az ügyesen közbeszótt hipnotikus esetek elbeszélése tarkítja. Népszerű pszichológiai fejtegetései mesteri világitásba helyezik főkérdését és meglepő fényugarakat vetnek a mindennapi, a zavart lelki élet és az álomvilág esetei, a problémáira.”

61 2016-ben mért adatok alapján a népesség 18 százalékának a legmagasabb befejezett iskolai végzettsége szakmunkás, szakiskolai volt, 20 százalékának általános iskolai. Az

talmazó szöveget úgy kell megalkotni, hogy azt az általános műveltséggel is meg lehessen érteni.⁶² A Kúria általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó esetére vizsgálta az árfolyamkockázatról nyújtott (jogi) tájékoztatást, melyet megfelelőnek, érthetőnek ítélt, azaz a laikus fogyasztó számára is befogadható értelmű volt.⁶³ Ugyanakkor műveltebb közönség esetében is szükség lehet az egyenes, közérthető stílusra, mert a közönségnek nincs ideje arra, hogy a rosszul fogalmazott, bonyolult szöveget a megértés céljával elemezze, értelmezze.⁶⁴ Alkotmánybírói értelmezés is foglalkozott a jogi következménnyel bírótartalom közérthetőségi kérdésével, a címzettek számát és műveltségét tekintve eltérő szinteket beazonosítva: mindenki számára közérthető; a túlnyomó többség számára közérthető; az átlag számára közérthető; a többségnél kevesebbek számára közérthető; a művelt és tájékozott választópolgárok számára közérthető kategóriákat felállítva.⁶⁵

A közérthetőség fokozatai

2.sz.Ábra: Dr. Bihari Mihály alkotmánybíró különvéleménye (831/H/2001.sz.ügy) a népszavazási kérdések érthetőségéről (szerző saját ábrája)

---

alapfokú végzettséggel nem rendelkezők aránya 17 százalék. Forrás: <https://kamara-online.hu/mennyire-iskolazott-az-atlag-magyar/> (2023. 02. 10.)

62 PÁTKAY Nándor: A közérthető jogalkotásról Az általános közigazgatási rendtartás nyelve. *Magyar Jog Nyelv*, 2017/1, 22.

63 Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.015/2021/15. jogegységi hatályú határozata.

64 NÉMETH (2018) i. m.

65 BIHARI Mihály alkotmánybíró különvéleménye a 831/H/2001.sz.ügyben, a népszavazási kérdések érthetőségéről.

A szerződéseken és a jogszabályokon kívül a hivatalos űrlapok, nyomtatványok is jogi, hivatali szaknyelven íródhatnak. Ha ezek a címzettek számára nem eléggé érthetőek, akkor hibás lesz a használatuk, ezért meg kell fontolni azok újraalkotását. Az újraírás és újrayomtatás többletköltséget okoz, de a rosszul fogalmazott írások sem térülnek meg, ha azokat nem módosítják, és emiatt a címzettek nem értik meg. A hatékony jogi (szaknyelvi) kommunikáció gazdasági kényszer.⁶⁶ A közérthetőség elvárt minimuma nemcsak a jogi norma célhoz kötött érvényesülését segíti elő és a nyelvi közvetítést könnyíti, hanem a végfelhasználó (címzett) elégedettségét is okozza.⁶⁷ Az érthető fogalmazás követelménye a jogosultságokat megállapító szabályozás területén is alapvető jelentőségű, nem csak alapjogi szempontból, hanem jogpolitikai, költséghatékonysági megfontolásokból.⁶⁸ A közérthetőség többretegű, előnye számos. A szakirodalom vagy akár maga a jogi norma – pl. Alaptörvény, polgári törvénykönyv, fogyasztóvédelmi jogszabályok – gyakran meghatározza általában véve a normavilágosság követelményét, a szakzsargonmentességre, a tisztességre, a fogyasztóbarát fogalmazásra törekvés elvárását, a szükségtelen normahatás csökkentését és a szakpolitikai célok érvényesülésének támogatását, mint elérendő célt. Ugyanígy az interdiszciplinaritás, a paradigmaváltó gondolkodás vagy a költséghatékonyság támogatása is előnyt nyújthat:

---

66 HELTAI Pál – NAGY Róbert: Nyelvművelés Angliában és Amerikában: Plain English Campaign. *Magyar Nyelvőr*, 1997, 121. 406–407.

67 NÉMETH (2018) i. m. 43.

68 SZATMÁRI Andrea: A jogszabályok közérthető megfogalmazásának követelménye. *Themis*, 2016/12, 18.

A közérthetőség mint cél:	A közérthetőség előnye:
Normavilágosság követelménye (jogszabályban, szerződésben, közigazgatási útmutatóban)	Megértjük a kötelező szabályt: tudatában vagyunk annak, és azt megértve követjük, lehetőleg önként, állami kényszer nélkül.
Szakzsargon mentes jogi kommunikáció	Úgy írunk és beszélünk, hogy azt a nem jogász is könnyen megérti: elérjük a barátságos jog/empatikus kötelezés/"jobb érzéssel" tartom be – hatást, a címzett elégedettségét.
Fogyasztóbarát jogalkotás	A címzett is érti a betartandó jogi normát. A jogállam (a jog uralma), a jobbiztonság és a Jó Állam (szolgáltató állam) is erősödik.
Tisztességes kötelem	A közérthető szerződés tisztességes: a jogalkotó ennek előnyt ad a magánjogi normák közti versenyhelyzetben.
Normahatás csökkentése	A nem kívánatos elrettentő jogi hatás minimalizálása: azaz minimalizáljuk a szükségtelen normahatást, miközben csak a szükséges normahatás hasznosul. ⁶⁹
Interdiszciplinaritás	A tudományközi eredmények más irányba vezethetnek (nyitottság, új nézőpont). Más szaknyelv megértése szintén könnyebb, ha a szaknyelv maga közérthető (értethető tudomány).
Paradigmaváltás	Más szemlélettel más eredményre juthatunk (nyitottság, új nézőpont). A paradigmaváltó gondolkodásmód is könnyebb, ha nagyon eltérő szakterületek között váltogathatunk („thinking out of the box”, érthető tudomány).
Szakpolitikai célok érvényesítése	Érthető, hatékony kormányzás valósulhat meg, ha a szaknyelv mögötti szakpolitika is közérthető.
Költséghatékony működés	Mentesülünk a félreérthető norma újraalkotási (újraírás, újnyomatás) költségeitől, és a hibás értelmezésből fakadó be nem tartás/nem érvényesülés szükségtelen költségeitől.

2. sz. táblázat: A közérthetőség céljai és előnyei. Forrás: a szerző saját gyűjtése.

3. A jogi norma érvényesülése a digitális térben

Az EU jogi előírásai különös figyelmet fordítanak a fogyasztókkal megkötendő digitális szerződések formai követelményeire. A távollevők közötti szerződéseknél az információkat világosan és közérthető nyelven kell a fogyasztóval közölni, vagy a fogyasztó rendelkezésére bocsátani, miközben az alkalmazott távközlő eszközökre is tekintettel kell lenni. Az üzlethelyiségen kívül kötött

⁶⁹ Az általános szerződési feltételek kapcsán a normahatásról lásd 37 lj. Németh (2021) i. m.

szerződések esetében az információt a fogyasztóval papíron vagy – amennyiben a fogyasztó beleegyezik – más tartós adathordozón lehet közölni, és ezt olvasható módon és egyszerű, közérthető nyelven kell rendelkezésre bocsátani.⁷⁰ Valamennyi előírás közvetve vagy közvetlenül arra irányul, hogy a nehezen érthető szaknyelvet el kell kerülni, miközben az ügyletek már az elektronikus térben kötődnek.

Érdemes felhívnom a figyelmet a generációs különbségekre, hiszen az interneten (emoji ikonokon is) szocializálódott Z vagy alfa generációs jogfogyasztónak más a közérthető tartalom, mint az offline nemzedék azon tagjainak, akik még kézzel írva és könyvet olvasva sajátították el a szövegértés alapvető készségét, és kevésbé a piktogramokat találják a gyors megértés releváns eszközeinek.⁷¹ A digitális ökoszisztémában kifejezetten online jogfogyasztókról beszélhetünk, akiknek az automatizálható szerződéskötés és algoritmizált értékesítés szempontjából mért jogfogyasztási attitűdje azt mutatja, hogy a nem érthető jogi tartalmat egyszerűen átugorják, és nem olvassák el, akkor sem, ha be kell(ene) azt 'klikkelniük' (azaz például az ÁSZF-et el kell fogadni a webshopban, vagy adatvédelmi szabályzatot kell tudomásul venni).⁷²

Új követelmény a digitalizáció korában, hogy megjelent az automatizálás, automatikus szövegbevitel iránti igény, amellyel együtt jár a jogi szövegek közérthetőségének azon célú vizsgálata, hogy ez hozzájáruljon az ilyen szaknyelvi szövegek automatikus, számítógépes feldolgozhatóságához.⁷³

A tartalomvesztési kockázat és az érthetőség dilemmái érvényesek, vagy akár hatványozódhatnak a digitális térben.⁷⁴ A jogi tartalmak érvényesülése körében a jogi szaknyelvi kérdések mellett az internet jellemzői, a kommunikációt gátló vagy támogató jelleg, valamint az elektronikus írásbeliség okozta – nemcsak technológiai – kihívások is meghatározóak.⁷⁵ Tekintettel kell lenni arra, hogy az online kommunikáción szocializálódott böngészők számára a hagyományos – az írott-beszélt nyelvhez képest bonyolultabb, strukturáltabb

---

70 Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről EGT-vonatkozású szöveg 7., 8.cikk.

71 NÉMETH (2019) i. m. 132.

72 NÉMETH (2018) i. m. 167.

73 Üveges: Közérthetőség a jogi nyelvben: követelmény és/vagy kultúra? *Magyar Jogi Nyelv*, 2019/2, 20.

74 NÉMETH i. m. 55.

75 SZÁDECKY Tamás: Az elektronikus írásbeliség és problémái. *Infokommunikáció és Jog*, 2009, 6(32), 67–72.

–, akár jogi szaknyelvi szövegek áttekintése nagyon időigényessé válhat. Mivel a jogi szaknyelvi szöveg szerkesztettségénél fogva nem hasonlít az élő vagy írott beszélt nyelvhez, ezért az emberek a digitális ökoszisztémában idegennek találják azt. A jogi szaknyelvi tartalom hagyományos úton – nem digitális szövegalkotással – és általában erősen szerkesztett formában készül. A jogi norma alkotóelemei vagy egy döntés (ítélet, végzés) jogszabályok által megszabott formai és tartalmi kellékei meghatározzák magának a szaknyelvi szövegnek a megjelenését is.⁷⁶ A törvény egyfajta sorvezetőül szolgálhat bírók számára ítéleteik szerkesztéséhez, de a tényleges gyakorlat igen változatos képet mutat, hiszen az ítéletszerkesztés alkotótevékenység is.⁷⁷ Ha a döntések (ítéletek, határozatok, végzések) vagy akár a jogszabályok a digitális térben is olvashatóvá, kereshetővé válnak, olyan hatás érvényesülhet rajtuk, amelyre a szöveg alkotója nem is gondol. Az internetes szövegre ugyanis kevésbé jellemző a szabályozottság, a normativitás és a szerkesztettség magasabb szintje, és az internet térhódításával egyidejűleg az írás és olvasás „harmadik forradalmáról” beszélünk.⁷⁸ A megértésre való hatást szemlélve változásokat okozhat a befogadóban az, hogy az internetes szövegek inkább vázaltszerűek, eltávolodnak a hagyományos írásbeliségben megszokott szerkesztettségtől, az olvasók nem lineárisan haladnak az olvasással, hanem egyes részeket, szavakat emelnek ki.⁷⁹ Mindez akár az érthetőséget is megzavarhatja, például jogi szaknyelvi internetes tartalmak olvasása közben, ha a Z generáció képviselője korábban már inkább az előbbi stílus befogadását szokta meg.

A szövegértés és a kommunikáció működését jellemző átalakulásnak hatása lehet tehát a jogi szaknyelvi tartalmak érvényesülésére, miközben minden szaknyelv alapvetően valamely hivatás céljait szolgálja, és nem feltétlenül annak „szépsége” (így pl. a jogi nyelvben a közérthetőség) áll a középpontban. A norma szempontjából nézve a jogi szaknyelvben a közérthetőség nem csupán szépsézet, hanem funkcionális feltétel. A meg nem értett jogi tartalom nem tudja elérni azt a hatást, amelyhez közérdek és magánérdek egyaránt fűződhet. (A jogszabályok önkéntes követése közérdek, a gazdasági ügyletet

---

76 Kúria Stíluskönyv 1. sz. melléklet: A büntetőügyekben hozott határozatok szerkezeti vázlata és 6. sz. melléklete Az elsőfokú büntető ügydöntő határozatok szerkesztésének elvei és gyakorlata (szerkesztési segédlet). Forrás: https://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/1_melleklet.pdf (2023. 05. 10.) 3.

77 FÁZSI László – STÁL József: Észrevételek a büntető ítéletek szerkesztésének kultúrája körében. *Büntetőjogi Szemle*, 2012/2, 5. és 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról 564.§, 566.§, 571.§, 604.§ (4) bek. stb.

78 NAGY Zoltán: Írásbeliség és képiség az internet korában. *Mediárium*, 2007/1–2, 110., 114.

79 NAGY i. m. 114.

tartalmazó szerződések teljesítése pedig a magánfelek érdeke is, stb.) Mindkettő a jogállami működést támogató feltétel, amely a jogbiztonság alapja. A jogi szövegek a szövegtípusok között a hivatalos szövegek körébe tartoznak és a jogászai szakma saját szövegei, ahol – ellentétben a szépirodalmi fogalmazási szabadsággal – az egyéni stílust érvényesíteni kevésbé lehetséges.⁸⁰

Az online térben a jogi szaknyelvi tartalmak megértése (olvashatóság és érthetőség) új kihívásokkal néz szembe. A jog érvényesülése, mint általános közérdek az online térben is releváns, így minden olyan hatás, amely ennek megvalósulását gyengítheti, nehezítheti vagy akár megghiúsítja, adott esetben új jogi szabályozást vagy a képzés, edukáció eszközeivel történő megoldást igényelhet. A tradicionálisan készülő jogi (szaknyelvi) tartalmak még nem a digitális térben készülnek, azokat nem algoritmus vagy automata megoldás állítja össze, hanem alapvetően emberi, tipikusan jogászai közreműködéssel jönnek létre és szaknyelvi jellemzőkkel bírnak. De gyakran elérhetőek az interneten is, mivel azokat interaktív weboldalra vagy platformra feltöltötték (mint a webshop ÁSZF), miközben a virtuális térben a résztvevők már sokkal könnyedebb, lazább szövegstílussal találkoznak. A laikus olvasót általában már eleve elrettenti egy jogi szaknyelvi szöveg átbogarászásának kényszere, míg egy közérthetőbb tartalmat bárki nagyobb kedvvel átolvas. Ugyanakkor ma már a kibertérben a magyar jogi szaknyelv jelenléte nem azt kell, hogy jelentse a nyelvi versenyképesség szempontjából, hogy a hivatalok és intézmények, ügyvédi irodák és vállalatok a papír alapú, nyomtatott szövegeket digitális formátumúra változtatják (pl. szkennelés) és feltöltik.⁸¹ Mindeközben a jó minőségű, érthető, szakmailag hibátlan, akár jogi szaknyelvi magyar nyelvű internetes tartalmak erősíthetik is nemzeti identitásunkat a digitális ökoszisztémában.⁸²

4. Összegzés

Az érthető és világos jogi norma vagy akár köz- és szakpolitika könnyebben válik betarthatóvá, így hozzájárul a jogbiztonsághoz. A közérthető norma a címzett elégedettségét okozza a digitális ökoszisztémában is, de egy jogszabály mindenkire nézve kötelező akkor is, ha bonyolult jogi szakkifejezésekkel átszótt normaszövegben valósul meg. Éppen ezért a jogalkotó ma már konkrét előnyt

---

80 ZÓDI Zsolt: *Jogi szövegtípusok. Magyar Jogi Nyelv*, 2018/1, 21.

81 BÓDI Zoltán: *Nyelvi identitásunk a virtuális térben*. In: VIZI László Tamás – HORVÁTH-LUGOSSY Gábor (szerk.): *A Magyarorsággal kapcsolatos Intézet évkönyve 2020*. Budapest, Magyarorsággal kapcsolatos Intézet, 2021, 81.

82 BÓDI i. m. 75.

biztosít a világos normák számára. Ha a társadalom, a nyelv változik, a jogi szaknyelvnek idomulnia kell ehhez, miközben a norma szempontjából nézve a jogi szaknyelv közérthetősége funkcionális feltétel. A szaknyelvi igényesség világos, meghatározott, könnyen érthető, és akár érthető magyarázattal is ellátott normaszöveget kíván. A norma érvényesülése szempontjából nem kívánatos a tartalomvesztés a nyelvi átalakítás során, mert ez nagy társadalmi kockázatot okozhat, ezért a jogász-nyelvész szakismeret biztosíthatja a kockázatok minimalizálását. Úgy tűnik, hogy elsődlegesen az államnak állna érdekében a jogi-igazgatási szaknyelv megújítása és emellett a jogi szaknyelv internetes elérhetősége révén a magyar nyelv digitális versenyképességének támogatása, ezért az állam működtetésében közreműködők – jogászok, jogi oktatók, a normát közvetítő közigazgatási szervek munkatársai – fejlesztéséhez az egyetemi jogász- és fordítóképzések, az interdiszciplináris (pl. jogász-nyelvész) kutatások és az állami intézmények (pl. NAV, OFFI) fejlesztő tevékenysége egyaránt hozzájárulhatnak.⁸³ Ugyanakkor a terminológiát érintő újításokhoz szükséges lenne központosító összefogásra is.⁸⁴

Évtizedek óta egyre több az olyan jogszabály, amely technikai elemeket tartalmaz,⁸⁵ ezért megfontolandó napjainkban is, hogy vajon elegendő-e csak a jogi szaknyelv reformja vagy a technikai szaknyelvek reformja is szükséges? A közérthetőbb jogalkotáshoz az ügyvéd szerint nem elégséges érv, hogy egyébként a jogalkotó „tud magyarul”.⁸⁶ A 21. században a digitalizáció hatásai miatt észszerűnek tűnhet egy reform, amely a szolgáltató állami attitűd erősítését és az önkéntes normakövetést is támogatná, miközben nem a kényszerítést helyezné fókuszba, amely a társadalom egészének elégedettségét fokozhatja.⁸⁷ Megfontolásra javaslom, hogy a szaknyelvi reformra a jövőben ne egyszeri intézkedéscsomagként tekintsünk, hiszen a jog és a köznyelv is folyamatosan változik, hanem a jogállami működés folyamatba épített minőségbiztosítási megoldásaként és a magyar nyelvi versenyképesség támogatójaként.

---

83 NÉMETH Gabriella: A jogi terminológia mint modern diszciplína jelentősége a közérthető jogi dokumentációban és a jogi kommunikációban. *Hungarológiai Közlemények*, 2019/1, 11.

84 SZÉP i. m. 320.

85 TAMÁS i. m. 525.

86 SZITÁS i. m. 38.

87 Kivétel lehet egyes büntetőjogi szankciók vagy egyes közjogi szabályozók erőteljesebb és szükségszerű kényszerítése.